

A Levegő Munkacsoport megjegyzései a Környezeti és Energiahatékonysági Operatív Program (KEHOP) társadalmi vitára bocsátott tervezetéhez

2013. december 15.

Írta: *Beliczay Erzsébet és Vargha Márton*

1. A „*Klímaváltozás hatásaihoz való alkalmazkodás*” prioritástengely illeszkedjen a Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégiához. Minden térségre és lakosságára van hatása a klímaváltozásnak, legfeljebb a mértékekben lehet különbség, illetve a felkészülésnek kell az adott területhez igazodónak lennie. Ezért is van szükség az alkalmazkodás potenciális eszköztárának kifejlesztésére.
Javasolt új specifikus célkitűzések:
 - a) A mezőgazdaság alkalmazkodóképességének és a szereplők tudatosságának javítása, az alkalmazkodás potenciális eszköztárának kifejlesztése:
 - o a cselekvési irányok rendszerezése,
 - o az agroökológiai potenciálban rejlő lehetőségek feltárása,
 - o a humánerőforrás fejlesztése,
 - o K+F+I,
 - o a menedzsmenteszközök és a külső szabályozási környezetnek való megfelelés számbavétele.
 - b) A termények és a szerves hulladékok hasznosítása:
 - o a termények előállítása és felhasználása közben minél kevesebb üvegházgáz és más káros anyag kerüljön a légkörbe.
2. Tisztázandó a dokumentumban:
 - mit kell érteni „*beruházási prioritás*” alatt,
 - a specifikus célok és a beruházási prioritás keretében támogatandó műveletek közötti összefüggések, mert azok nincsenek kellően megvilágítva (2.1.3 alpont).
3. A támogatott műveletek kedvezményezettjei közé kerüljenek be az országos és helyi civil szervezetek, szociális szövetkezetek. Biztosítsanak a kkv jellegű szervezeteknek, az egyéni gazdálkodóknak, önfoglalkoztatóknak új típusú finanszírozási eszközöket (JEREMIE stb.). **Vissza nem térítendő támogatást piaci szereplők csak a piaci alapon el nem végezhető beruházások, közhasznú beavatkozások kapjanak.**
4. A Prioritási tengely 2-höz:
Hatalmas károkat okoz az országnak, és fölösleges terheket rónak az urbanus és rurális területeken élők vállára a mamut víztisztítók, amelyekre a távolabbi kistelepüléseket is rákötötték. Ez az indokolatlanul nagy technológiai megoldás nem csak a forrásokat vonta el, de az üzemeltetést is megdrágítja. Az uniós előírásokkal összhangban a KEHOP-ból csak olyan vízgazdálkodás támogatható, amelyhez megfelelő megvalósíthatósági tanulmány bizonyítja, hogy az alkalmazott megoldás az érintett település vagy települések számára

az egész életciklusra vonatkozóan szociális és gazdasági szempontból a legkedvezőbb, és környezeti szempontból megfelelő. Csatornázatlan területen is lehet gazdaságot, ipari tevékenységet fejleszteni. Rendelkezésre állnak a decentralizált szennyvízkezelés gazdaságos technológiái.

5. A 15. táblázatba („Általános és programspecifikus output indikátorok ERFA, ESZA és KA alapok esetében (beruházási prioritásonként, és az ERFA és ESZA esetében régiókatéóriánként bontva”) javasoljuk fölvenni az indikátorok közé:
 - A szennyvízkezelés fajlagos (egy köbméter feldolgozott szennyvízre vetített) energiaigénye országos átlagának 20 százalékos csökkenése.
 - Az országosan keletkező szennyvíziszap lerakott – nem hasznosított – hányadának 20 százalékos csökkenése.
6. A kármentesítések (volt szovjet laktanyák, iparterületek, felhagyott hulladéklerakók szennyező hatásának megszüntetése stb.) az utóbbi időkben lelassultak. Ezek szennyező hatását azonban a késlekedés visszafordíthatatlanná teheti. Javasoljuk a források átcsoportosítását, és a **kármentesítés kiemelt célként való kezelését**.
7. A 4. prioritástengelybe javasoljuk fölvenni specifikus célként:
 - Az ökoszisztéma szolgáltatásokról és az éghajlatváltozás ökológiai hatásairól való ismeretterjesztést és annak beépítését az oktatásba, a környezeti nevelésbe és a társadalmi szemléletformáló tevékenységekbe.
 - A specifikus célt megvalósító fejlesztések kedvezményezettjei közé fel kell venni az országos és helyi természetvédő civil szervezeteket.
8. „A Natura 2000 hálózat és a közösségi jelentőségű fajok és élőhely-típusok ismertségének és társadalmi elfogadottságának javítása” intézkedés kedvezményezettjei közé fel kell venni az országos és helyi természetvédő civil szervezeteket.
9. Ellentmondás van a 72. lap alján olvasható szöveg („Ezen ösztönzők kombinációjának köszönhetően 2022-re összesen 4500 GWh/év zöldáram termelés elérése várható.”) és a 73. lapon a 43. táblázat célkitűzése között:

MINISZTERIUM

43. táblázat: Program specifikus eredményindikátorok az ERFA/KA kapcsán (beruházási prioritásonként, specifikus célonként) 87. cikk 2(b)(ii)

Azonosító (specifikus cél)	Indikátor	Mértékegység	Régiókatéória (ahol releváns)	Bázis érték	Bázis év	Célérték ¹⁸ (2022)	Az adat forrása	Jelentési gyakoriság
S1	A megújuló energiaforrásból előállított villamos energia termelés	GWh/év	fejlettebb, kevésbé fejlett	2646	2012	3084	módszerint kerül kidolgozásra az indikátor mérésére	évente

Közel 1500 GWh a 33 százaléknyi (!) különbség. Bár úgy tudjuk, hogy a különbséget a GINOP hasonló eredményindikátora tartalmazza, ez az arra való konkrét utalás nélkül zavaró. Megfontolni javasoljuk azt is, hogy ne-héz egy ilyen eredményindikátor mérésekor szétosztani a növekedést operatív programokra – feltéve, hogy a mérés nem mechanikusan, a projektek által megajánlott kapacitás összegzésével történik. Ezért, tekintettel az IPCC ötödik jelentésére is, javasoljuk a célértéket mindkét operatív programban legalább 5000 gigawattórában, mint országosan elérendő összértékben meghatározni annak jelölésével, hogy az operatív program az ehhez szükséges növekedésnek mekkora részét hozza.

10. Az „1. Hálózatra termelő, nem épülethez kötött megújuló energiaforrás alapú zöldáram-termelés” beruházási műveletek közül ki kell zárni a nagy erőművi és a működtetéshez a feldolgozott biomassza 30 kilométernél nagyobb közúti szállítását igénylő kiserőműépítési projekteket.
11. A 93. lapon és az 56. táblázatnál megismétlődik a 9. pontban már említett el-lentmondás. A megújuló villamosenergia-termelés felfuttatásához célszerű a lakossági érdekeltséget hosszabb távra, kiszámíthatóan megteremteni, és ezt kommunikálni.
12. Az „Általános és program specifikus output indikátorok ERFA, ESZA és KA alapok esetében” 59. táblázatban javasoljuk „A javított energiafogyasztási besorolással rendelkező háztartások száma” indikátor helyett „Az alacsony energiafogyasztású – legfeljebb 60 kWh/m² éves fűtési energiafelhasználású – háztartások száma” indikátor használatát.
Csak kvantitatív indikátor használatával előzhető meg a gyakorlatilag hatás-talan beruházások elszaporodása, valamint érhető el a nyújtott támogatás maximális hasznosulása.
13. Hiányzik az operatív programok céljai közül az épített környezet élhetőbbé tétele. A klímaváltozással, valamint az elszegényedéssel nő a lakosság jelen-tős hányadának egészségét komolyan veszélyeztető települési levegőszenny-nyezés. Emellett széleskörű probléma a zajártalom is. Szükség van például a levegőtisztasági mérőállomások hálózatának bővítésére és zajmérővel való felszerelésükre, különösen a közúti közlekedés által okozott zajnak és/vagy a hatásának a jelentős csökkentésére, a levegőszennyezések (PM, NOx stb.) visszaszorítására. Ezért a „Klimaváltozás hatásaihoz alkalmazkodás” priori-tástengelyt javasoljuk kiegészíteni az alábbi specifikus célokkal:
 - Fűtési eredetű levegőszennyezés csökkentése.
 - Távfűtés arányának növelése nem fosszilis forrásokra építve.
 - Levegőminőség folyamatos monitorozása, a mérőhálózat sűrítése.
 - A lakó, irodai és szociális településrészeket érő zaj- és rezgésszennyezés csök-kentése, ezen belül monitorhálózat fölállítása a levegőminőség-mérő állomások bázisán.
 - Csapadékvíz-visszatartás támogatása.
 - Rozsdaterületek zöldterületekké alakítása.
14. Az abszorpció, a projektek hatékonyságának biztosítása és a határidők be-tarthatósága (kivitelezés stb.) érdekében javasoljuk a projektgenerálás tá-mogatását, valamint a műszaki tervek, megvalósíthatósági tanulmányok, te-

lepülési szintű rehabilitációs projektek kidolgozásának támogatását. Jelenleg a jól tájékozott, saját erővel rendelkező szervezetek jelentős előnyt élveznek, és ez nem a felzárkózás irányába, hanem a leszakadó térségek hátrányának növeléséhez vezet. Természetesen nem az uniformizálás a cél. De ahhoz, hogy minden térség, település, megoldandó probléma megtalálja a szükséges legjobb megoldást, az előkészítést, a **részvételre képesítést** támogatni szükséges.

15. A KEHOP forrásmegosztását az alábbiak szerint javasoljuk:

Prioritástengely	Finanszírozási Alap	Forrásmegosztás, %
1. Klímaváltozás hatásaihoz alkalmazkodás*	KA	27,57
2. Települési vízellátás, szennyvízkezelés	KA	15,00 (28,37)
3. Hulladékgazdálkodás és kármentesítés	KA	16,48 (6,11)
4. Természetvédelem, élővilágvédelmi fejlesztések	ERFA, KA	5,79 (2,79)
5. Energiahatékonyság növelése, megújuló energiaforrások alkalmazása	KA	20,78 (26,78)
6. Energiahatékonyság növelését, megújulókat alkalmazását ösztönző pénzügyi eszközök	ERFA	11,88 (5,88)
7. TA	KA	2,50

*Települési élhetőség javítására, levegő-, és zajszennyezésre, csapadékvíz visszatartására és zöldterületre vonatkozó kiegészítéssel.